

Den uthulede klippebasen symboliserer hele jorden. Vi ser pave Innocens xs våpenskjold, med tre liljer og en due med en olivenkvist i nebbet.

Detalj fra Elvefontenen: Ganges/Asia

Med sin komplekse komposisjon er kanskje Elvefontenen den flotteste og mest imponerende av alle fontener i Roma. Bassenget er ovalt, og i den store sjøen svømmer en vannslange og en fisk som svelger vann og dermed sørger for et fancy vannutløp. På den sentrale, hule klippen hviler det fire store grupper av figurer. De kraftige skikkelsene er elveguder og representerer fire store elver på de fire kontinenter man kjente på den tiden: Donau for Europa, Ganges for Asia, Rio de la Plata for Amerika og Nilen for Afrika. Klippen representerer hele jorden. Disse skulpturene er laget i marmor og hugget av forskjellige billedhuggere under overoppsyn av Bernini. Resten av komposisjonen er i travertin. Elveguden Nilen har dekket til ansiktet – muligens for å markere at elvens utspring ikke var kjent på den tiden. Skikkelsen som symboliserer Donau, rører ved pavens våpenskjold, som for å markere denne elvens nærhet til Roma. Ganges holder en stor åre. Elveguden Rio de la Plata ser meget forskrekket ut og holder den ene hånden avvergende opp; uvisst av hvilken grunn. Kanskje er det av redsel for slangen like foran. Det er ikke fordi han er redd for at Borrominis sidetårn på kirken, Sant'Agnese in Agone, skal falle ned, slik det ofte blir fortalt til turister. Dette er en god historie, men den er ikke sann. Kirken ble nemlig bygget flere år etter at fontenen var ferdig. Under denne elveguden kommer det fram en alligator, i hvert fall et reptil, fra grotten under klippen. Ved siden av ser vi en haug med mynter som

muligens skal forestille sølv- og gullmynter fra den nye verden. En hest som symboliserer Europa, kommer galopperende ut mellom klippene, mens en løve som symboliserer Nilen, smyer seg ned for å drikke. En høy palme symboliserer Ganges. Andre steder finner vi forskjellige typer vegetasjon som vokser på klippene. På nord- og sør-siden av klippene finner vi pavens våpenskjold, med Pamphili-familiens emblem, tre liljer og en due med en oliven-kvist i nebbet. Dette symboliserer pavens religiøse autoritet over hele verden. Helt på toppen av obelisk finner vi også den samme duen, halvannen meter høy og i bronse.

Dette er propaganda. Alle barokkens kraftige virkemidler tar på en måte til motmæle mot reformasjonen. I 1521 ble som nevnt Luthers bilde brent her. Det som fortelles gjennom denne storslåtte fontenen, er at Den katolske kirke seirer og sprer sitt budskap til alle verdens kontinenter symbolisert ved de fire gruppene av figurer. Obelisk demonstrerer makt; spissen får sin energi fra himmelen. Helt på toppen svever duen, som også er et symbol på Den Hellige Ånd. Thiis Evensen oppsummerer symbolikken slik:

Og det blåser en hellig vind over verden, så sterk at både Nilen og Donau må holde på pavevåpenet for at det ikke skal fare vekk. Hele klippen bøyer seg ut fra kirken som en gammel furu. Det skyldes støtet fra S. Agnese, som farer over jorden med sitt kristne budskap. Slik skal Den katolske kirken vinne tilbake hele verden og seire, ikke ved bruk av våpen, men med vann. (Sitat 2)

Vi kunne gjerne føye til, med dåpens vann. Vi tenker kanskje ikke så ofte over det, men det meste av barokkens kunstuttrykk må sees på denne bakgrunn – pavens makt og det kristne, katolske budskapet formidlet gjennom kunsten og ikke i ord. Sett i en videre, politisk sammenheng, var dette et meget viktig prosjekt. Den blodige tredveårskrigen, som jo i virkeligheten var en religionskrig, sluttet i 1648 ved freden i Westfalen. Et nytt Europa-kart ble tegnet. Katolikkene var den tapende part, og deler av Europa var gått tapt for paven. Med denne fontenen, som ble ferdig tre år etter freden i Westfalen, ville paven markere at resten av verden tilhørte ham.

Kostnadene for dette store prosjektet ble svært høye, og det ble nødvendig med ekstra skatter, blant annet på brød. Dette var naturligvis ikke populært og ble selvfølgelig gjenstand for *pasquinader*, folkelige diskusjoner via de «talende statuene».

Hvor ble det så av trauet som hadde stått midt på plassen i flere hundre år? Først ble det flyttet til nordenden av plassen ved siden av den uferdige og tørre fontenen. Deretter ble det flyttet til Villa Borghese, hvor man i dag kan se det ved en av parkens kunstige dammer.

Øverst: Detalj fra Elvefontenen: Donau/Europa

Nederst: Detalj fra Elvefontenen: Nilen/Afrika

